

OM VISSA MYTER I SVENSKA GRAMMATIKOR OCH LÄROBÖCKER*

GENOWEFA SADALSKA

1. INLEDNING

Den här artikeln har vuxit fram ur min mångåriga erfarenhet som universitetslärare vid Adam-Mickiewicz-universitetet i Poznań och vid Jagellonska universitetet i Kraków.

Vissa kategorier inom svensk grammatik bereder svenskstuderande allvarliga problem vid tillägnandet av svenskan. I svenskans universitetsdidaktik spelar undervisningen i svensk grammatik en viktig roll. Grammatik enligt den moderna uppfattningen (Bańcerowski 1998:9) är en teori om språket. En språkteori består av ett system antaganden (axiom) som avser att beskriva ett visst utvecklingsstadium av ett språk som ständigt undergår en förändringsprocess. En språkteori som gäller ett visst stadium av språket har till uppgift att formulera postulat (axiom) som beskriver detta språkstadium. Av dessa postulat följer vissa slutsatser eller lagar (regler). Varje språk förändras. De lagar eller regler som tidigare har varit gällande behöver inte fortsättningsvis vara adekvata.

Grammatikor som teorier om ett visst språk borde förse oss med adekvata beskrivningar av detta språk, dvs. med stöd av grammatiken borde det vara möjligt att kunna avgöra om språkets satser är grammatiska eller inte. Grammatiska satser är satser konstruerade enligt språkets grammatik. En deskriptiv grammatik borde alltså vara en adekvat teori om språket och i överensstämmelse med den skulle det inte vara möjligt att bilda ogrammatiska satser.

När man studerar svenska grammatiska handböcker ser man att de regler som finns formulerade där inte alltid adekvat beskriver olika aspekter av språkets struktur. Vissa av dessa inadekvata beskrivningar upprepas systematiskt. Detta har lett mig in på idén om den grammatiska myten. Detta begrepp tycks tämligen adekvat återge problematiken i

---

* Jag vill tacka svenska lektorn Annette Nordlund för den språkliga granskningen av texten.

den här uppsatsen. Det tycks också vara outhärligt då man analyserar grammatikor som beskriver ett språk med hänsyn till om de är adekvata eller inte.

I det följande ska jag ta upp bara några utvalda myter som är förhärskande i svenska grammatiska handböcker och läroböcker och som inte adekvat beskriver nutidssvenskan. Man kan rent av påstå att de försvårar språkinläringen i och med att de ger upphov till språkfel. De borde så fort som möjligt avlägsnas och ersättas av lagar som är mera adekvata.

2. GRAMMATISKA MYTER

2.1. Begreppet

Myter hör hemma inte bara i forna tiders sagor utan de skapas i olika tider och gäller olika områden av mänsklig verksamhet. Man kan våga påstå att myter som är intimt förknippade med människan alltid har funnits och alltid kommer att finnas så länge människan finns. Inte heller lingvisternas grammatiska skapande är fritt från sådana mytiska företeelser. Myter går igen i språket som gamla spöken. Somliga lever och frodas länge i den grammatiska världen och lika bra är också grammatikernas välbefinnande. Det är kanske inte i samma mån de infödda talarna som drabbas av detta, för de kan språket i alla fall och bryr sig inte om grammatiken. Det är snarare de som försöker tillägna sig ett främmande språk som drabbas av detta.

Med grammatiska myter menas här sådana påståenden i grammatiken som beskriver en del av den språkliga verkligheten men som inte är sanna eller inte helt sanna eller icke aktuella för de speglar inte den språkliga verklighet de refererar till. I stället för att förklara språkliga fenomen leder de till intellektuell förvirring. De skapar alltså en virtuell språklig verklighet som inte har någon motsvarighet i den språkliga praktiken. Vi kräver emellertid att studenterna ska bilda meningar av ett verkligt språk och inte av något virtuellt. Därför är det viktigt att vissa påståenden man möter i grammatikor avmytologiseras.

2.2. Uppkomsten

Man kan tala om olika sannolika orsaker till uppkomsten av grammatiska myter:

- (i) vissa lagar eller regler som beskriver en del av den förgångna språkliga verkligheten och som inte längre äger aktualitet för det moderna språket. Dessa ger således en förvrängd bild av det nutida språket. De beskriver en språklig verklighet som inte längre existerar.
- (ii) grammatiska lagar eller regler som är kopierade från de redan existerande handböckerna.

Grammatiska myter skapas av människor, de utgör alltså mänskliga fenomen och som sådana är de fullt förståeliga. Att skriva ett språks grammatik som ska gälla det nuvarande språkstadiet överstiger möjligheterna hos den enskilde grammatikern eller

arbetsgruppen. Denna uppgift kräver att ett team av forskare engageras och att många språkliga data undersöks. Det är emellertid mycket lättare att kopiera de lagar och regler som redan finns beskrivna i de existerande grammatikorna, för det är mindre arbetskrävande och garanterar att man är verksam som lingvist. Detta beror också på en viss tröghet hos grammatikerna som svårligen kan följa med i språkets ständiga förändringar. Det är alltså inte särskilt svårt att hålla sig kvar på den lingvistiska marknaden, för grammatikernas "utbud" är inte speciellt rikt.

- (iii) Kanhända att svenska grammatiker som infödda talare inte ser vissa fenomen i sitt eget språk och språkinläraarna är av naturliga skäl mera känsliga för reglernas korrespondens med de fragment av språket som reglerna beskriver.
- (iv) Vissa myter är bara delvis sanna; de beror på förenkling och övergeneralisering. Det finns svenska grammatikor och läroböcker som är mera praktisk-didaktiskt orienterade. De försöker formulera regler om språket. Dessa tenderar dock att i allt för hög grad präglas av sin pedagogiska karaktär och förlorar därmed något av sin vetenskaplighet. Som invandrarlärare är dessa författare ofta medvetna om de svårigheter som vissa grammatiska problem bereder språkinläraarna. De försöker formulera vissa regler men dessa blir alltför förenklade. Detta beror på att det i många fall saknas goda vetenskapliga beskrivningar av svenska språket avsedda för undervisningen i svenska som främmande språk. En sak är grammatikor för svenskar som har till uppgift att göra de infödda språkanvändarna medvetna om sitt eget språk, och en helt annan sak är en svensk grammatik för dessa som läser svenska som främmande språk. Grammatikor av den senare typen borde konstrueras på kontrastiv grund. Därför borde man skilja mellan grammatik för språkinlärare och grammatik för "native speakers". Resultatet blir alltså att de regler man anger blir alltför allmänna, dvs. de tillskrivs ett större användningsområde än de i verkligheten har. Man borde begränsa användningsområdet hos sådana regler genom att beskriva de situationer som de är relevanta för.

3. NÅGRA UTVALDA MYTER SOM ÄR FÖRHÄRSKANDE I SVENSKA GRAMMATISKA HAND- OCH LÄROBÖCKER

Myter har också blivit hemmastadda i svenska grammatikor. I det följande ska jag koncentrera mig på vissa myter som man möter i svenska grammatikor och läroböcker:

MYT 1: Perfekt är inte förenligt med dåtidsadverbial

När man läser svenska grammatikor kan man få intrycket att perfektum och dåtidsadverbial inte kan förekomma tillsammans.

I de flesta svenska grammatikor och läroböcker finns det en regel som säger att perfektum kan bara förbindas med nutidsadverbial och absolut inte med dåtidsadverbial, vilket är reserverat för preteritum (Wessén 1968:109f; Viberg 1986:68f; Holm / Nylund 1981:87; Byrman / Holm 1997:25). Detta betyder att om det i en mening förekommer

tempusformen perfekt så kan där inte något dåtidsadverbial förekomma. Dåtidsadverbialen utesluter alltså användningen av perfektum.

Detta är en regel som är ganska populär bland språkinlärarna och lärarna därför att den är klar och enkel. Den är lätt tillämpbar och skulle kunna underlätta den riktiga användningen av perfektum men problemet är att den bara delvis är adekvat. Det finns nämligen talrika exempel på samförekomsten av perfektum och dåtidsadverbial:

Har någon passerat här nyligen?

Vid polisen har vi för länge sen lärt oss att man inte får använda såna där metoder.

Jag har sovit dåligt i natt.

Vad har du ätit idag, sa hon inkvisitoriskt.

[- Den här Lizzy, känner du henne?]

- Jag har träffat henne en gång förut.

Vi har träffats tidigare, du och jag.

I september 1984 har nämnden flyttat på nytt.

De språkinlärare är lyckligt lottade som inte känner till denna regel som förbjuder att kombinera dåtidsadverbial med perfektum, för de kan bilda sådana meningar som följer nedan utan att uppfatta dem som felaktiga:

Fil. kand. NN har under läsåret 1981-82 tjänstgjort som svensk lektor vid Jagellonska universitetet i Kraków.

NN har avslutat sina studier i svenska 1990 med betyget väl godkänd.

Härmed intygas att NN har arbetat som cirkelledare hos Lundabygdens ABF under höstterminen 1974.

Kuryłowicz (död) har konstruerat en tids- och tempusteori.

Inte alla hör till dessa lyckligt lottade. Många faller offer för denna regel och bildar meningar som t.ex.:

Var läste du? (aktuell information om en person) i st.f. Var har du läst?

Jag köpte det här garnet. (som information till expediten att garnet är inköpt)

i st.f. Jag har redan köpt det här garnet.

Jag träffade Prof. NN i morse. (som aktuell information om en persons när- eller frånvaro)

i st.f. Jag har träffat Prof. NN i morse.

Hon var min elev i fyra år. (i en kommunikationssituation då man talar om en person och kompletterar aktuella fakta om henne)

i st.f. Hon har varit min elev i fyra år.

Kuryłowicz (död) konstruerade en tids- och tempusteori. (om hans verk som har giltighet i nuet)

i st.f. Kuryłowicz har konstruerat en tids- och tempusteori.

Jag missade bussen. (i en situation då man står och är försenad och ursäktar förseningen)

i st.f. Jag har missat bussen.

I stället för att få hjälp av svenska grammatikböcker får man ofta utnyttja den internaliserade grammatik som fotgångare, expeditör eller andra människor man tillfälligtvis kommer i kontakt med förfogar över. Dessa rättar felaktiga meningar och talar om hur man ska säga.

Perfekt är en tempusform som vållar polacker stora problem vid inläringen av svenska. Särskilt svårt är det att avgränsa perfekt gentemot preteritum, för de tidsbetydelser dessa tempusformer förmedlar ligger nära varandra. Det är alltså mycket viktigt att ge språkinläraren sådana regler till förfogande som hjälper honom att uppfatta skillnaden mellan perfektum och preteritum.

Både preteritum och perfektum förmedlar dåtidsbetydelse. Preteritum anger sk. absolut dåtidsbetydelse (Sadalska 1993:34f, 152), dvs. betecknar att ett skeende är tidigare än taltiden (Wessén 1968:109f; Thorell 1973:124f). Denna dåtidsbetydelse specificeras med hjälp av dåtidsadverbial. Perfektum däremot anger att ett skeende ligger i dåtiden och är relaterat till nutiden (Thorell 1973:124f) eller att det har anknytning till nutiden (Wessén 1968:109f; Holm/Nylund 1981:88). Preteritums betydelse uppfattas som klar och tydlig. Perfektums betydelse däremot är mera svåratt för språkinlärarna. Den borde kompletteras med regler vilka skulle ange vad denna relatering går ut på, dvs. de borde ange typiska situationer i vilka perfektum kan användas. I detta avseende är "icke-native speakers" kompetens begränsad. Detta är en uppgift för de infödda svenska talarna.

Att "redovisningen av skillnaden mellan preteritum och perfekt är som regel föga upplysande i svenska grammatiska handböcker" medger också Teleman (u.å.). Han försöker klargöra skillnaden mellan perfekt och preteritum medan han noggrant analyserar användningen av båda dessa tempusformer.

Jag vill påpeka att användningen av perfektum med dåtidsadverbial i svenskan har blivit uppmärksammat tidigare, redan 1904 av Noreen (Noreen 1904:676f) och 1914 av Jespersen (Jespersen 1914:393). Företeelsen har ägnats stor uppmärksamhet 1948 av Thulstrup i en artikel "Preteritalt perfekt" där han exemplifierar detta bruk med ett rikt material bestående av 107 exempel. En annan omfattande undersökning av detta problem har gjorts 1973 av Kinnander i uppsatsen "Perfektum i sekundär användning".

Användningen av perfektum med dåtidsadverbial tycks peka på att perfektum tränger in på preteritums domäner. Detta betyder att perfektum närmar sig preteritum mer och mer (jfr Kuryłowicz 1968:8-12; Sadalska 1993:167-175). I sydtyska dialekter t.ex. har perfektum redan sammansmält med preteritum. I svenskan finns dock fortfarande en viss skillnad mellan dessa båda tempusformer bevarad. Vad denna går ut på borde också beskrivas och exemplifieras i svenska grammatiska handböcker och läroböcker.

Problemet är och har varit känt. Man talar om perfektums nu-värde (Kinnander 1973:130f), present relevans (Teleman u.å.:55 not 32) eller aktualitetsvärde (Pipping 1936:130) och menar med detta att perfektum hänvisar både till det förflutna och till nuet på så sätt att det förflutna är relevant eller aktuellt för nuet.

Man kan alltså undra, varför alla dessa arbeten inte har avsatt några spår i svenska grammatiska handböcker.

MYT 2: Skenbar icke-kombinerbarhet av tempusformer

Reglerna för tempusformernas kombinerbarhet i svenskan speglar tyvärr inte helt det nuvarande språket.

Svenska grammatiska handböcker anger strikta regler för hur tempusformerna får kombineras med varandra i sammansatta meningar. Tempusformerna delas därför upp i två skilda klasser (Holm/Nylund 1981:90; Wijk-Andersson 1981:44f; Byrman/Holm 1997:25):

- (i) nu-tempus eller presentiska tempus: presens, perfektum, futurala tempusformer;
- (ii) då-tempus eller preteritala tempus: preteritum, pluskvamperfektum, futuralt preteritum.

Grammatikens regler tillåter kombinerbarhet bara mellan de tempusformer som tillhör samma klass. Kombinationer av tempusformer från skilda klasser är alltså omöjliga. I samband med detta talar man om *tempusharmoni* eller *tempuskongruens* (se ibid.).

De språkinlärare kan skatta sig lyckliga som inte helt har tillägnat sig denna regel eller inte är så noga med att tillämpa den. De kan följaktligen kombinera tempusformer från båda klasserna med varandra, vilket ofta är fallet i svenskan, särskilt i objekt- eller relativsatser.

Ex.: *Vet du att Stella var förtiåtta år?* (presens – preteritum)

Han var väl så hederlig som folk är mest. (preteritum – presens)

Jag lade märke till att du inte har packat upp dina kläder eller böcker ännu.

(preteritum – perfekt)

Jag har just fått veta att fröken Hjortsberg ringde till mig vid åttatiden i måndags kväll. (perfekt – preteritum)

Efter sex veckor som gengångare i mitt gamla fosterland återvände jag till det land, där jag skall dö. (preteritum – presento-futurum)

Jag vill här inte påstå att dessa regler är helt felaktiga. De borde emellertid omformuleras eller luckras upp för att inte bli så att säga likgiltiga för vad som sker i språket.

Man borde exakt ange, i vilka fall reglerna för tempusformernas kombinerbarhet är giltiga, för dessa gäller ju bara vissa typer av meningar. De är först och främst giltiga i konditionala och temporala satsfogningar samt indirekt tal, t.ex:

Jag skjuter om ni bråkar.

Om hon dog nu så var det bara en olyckshändelse.

Hon sjunger när hon städar.

Han blöddrade igenom tidningen medan han åt.

Han gick när vi hade lagt oss.

Så fort ungarna har kommit, ska du ringa till Kent.

Jag tror att jag har sett honom några gånger.

Jag vet att vi kommer att vinna.

Jaså, hon visste vem jag var.

Han sa att han skulle skicka blommor.

Även i andra typer av meningar möter sådana kombinationer av tempusformer:

De hade ätit råbiff och drack nu kaffe och punch.

Pojken gjorde som han blivit tillsagd.

De dagar, månader eller år som är kvar kan ingenting förändra.

I vissa fall upphävs reglerna för *consecutio temporum* även i indirekt tal. Skulle man följa regeln, så skulle man inte kunna bilda meningar som avviker från denna men som ändå förekommer i svenskan, t.ex.:

Han sade att Stockholm ligger vid Mälaren. (preteritum – presens)

Jag sa att jag älskar dig. (preteritum – presens)

Sköterskan sade ju att han har blivit mycket bättre. (preteritum – perfektum)

Jag försökte somna och tänkte på vad småungarna ska bli.

(preteritum – presento-futurum)

Svenska grammatikor och läroböcker tycks förbise att tempusformernas kombinationer i sammansatta meningar realiserar vissa tidsbetydelser. Förbindelsen av två tempusformer i en sammansatt mening tjänar till att uttrycka relativ tidsbetydelse, vilket innebär att tidsbetydelsen hos tempusformen i bisatsen bestäms i förhållande till tidsbetydelsen hos tempusformen i huvudsatsen pga. liktidighets- eller oliktidighetsrelation (Sadalska 1997). Den senare utgör alltså referenstiden för den förra och är absolut bestämd i förhållande till taltiden. Tidsbetydelse i sammansatta meningar kan alltså vara anpassade till varandra, och då finns det stränga regler för tempusformernas kombinerbarhet med varandra. Då tidsbetydelse i sammansatta meningar inte är avhängiga av varandra förmedlar varje tempusform var sin betydelse, bestämd i förhållande till taltiden (=absolut tidsbetydelse). I sådana fall kan man inte tala om några regler för *consecutio temporum*.

Svenska grammatikor borde ta hänsyn till dessa fakta och exakt ange när *consecutio temporum* är giltig, när den är ogiltig och när den kan upphävas. Den bild dessa regler ger nu är ju falsk.

MYT 3: Perfektivt preteritum och perfektivt perfekt

Aspekt och Temporalitet är intimt förknippade med varandra men de representerar två olika semantiska dimensioner som består av bestämda aspektuala resp. temporala betydelser. Den aspektuala dimensionen avser skeendets fullbordan eller icke-fullbordan och omfattar följaktligen Perfektivitet och Imperfektivitet. Aspektuala betydelser borde skiljas från temporala betydelser.

Verbformerna i svenskan är bärare av såväl temporal som aspektual betydelse. Aspekten är inte grammatikaliserad i svenskan. Detta betyder att ingen verbform i svenskan förmedlar aspekt genom grammatiska morfem, dvs. med hjälp av särskilda ändelser. Aspekten i svenskan uttrycks lexikaliskt genom verbets lexikaliska morfem och

lexiko-grammatiskt genom särskilda verbfraser eller prefix. Dessutom spelar kontexten eller pragmatiska, extralingvistiska faktorer en betydande roll (Sadalska 1993:129-131).

I svenska grammatikor råder det förvirring i fråga om preteritums eller perfektums aspektuala betydelse. Preteritum kallades tidigare, t.ex. hos Beckman (1904=1968) eller Wessén (1968) för imperfektum, som tydligen syftade på imperfektiv aspekt. Och perfektums namn förutsätter dess samband med perfektiv aspekt.

Nyare svenska grammatikor (jfr t.ex. Holm/Nylund 1981:87; Byrman/Holm 1997:27) hävdar att preteritumformen bär upp den aspektuala betydelsen av Perfektivitet, dvs. betecknar att verbets skeende är fullbordat. Detta kan emellertid vara a) fullbordat eller b) ofullbordat.

Ex.: a) *Hon skrattade till.*

Han köpte ett par jeans.

b) *Eva var hemma i söndags.*

Han bodde i Italien 1995.

Man måste göra klart att en sak är den temporala preteritala betydelsen hos ett skeende som ägde rum i det förflutna, och en helt annan sak är om skeendet har avslutats med ett resultat, t.ex.:

Han läste boken igår behöver inte betyda att boken är slutläst, el.

Han skrev brevet igår behöver inte betyda att brevet är färdigskrivet.

I går tvättade han behöver inte betyda att tvätten blev färdigtvättad, dvs. ren.

Det är inte alltid så lätt att avgöra vilken aspektual betydelse en verbform förmedlar. Utan att ta hänsyn till kontexten eller till kommunikationssituationen är verbformen ofta tvetydig. För att kunna avgöra vilken aspektual betydelse en verbform har är ofta ytterligare information nödvändig. Denna kan ges genom kontexten eller extralingvistiska situativa faktorer.

Ex.: *Jag går på gatan.* (Beckman 1968:102), ipf. aspekt;

Jag går min väg. (ibid.), pf. aspekt;

Där kommer han. (ibid.), ipf. aspekt;

Han kommer nog. (ibid.), pf. aspekt.

En mening som t.ex. *Var får du i lön?* (Sadalska 1993:131) kan i en viss situation avse Imperfektivitet och i en annan Perfektivitet. Syftningen är entydig för samtalsdeltagarna.

Preteritumformen kan beroende på om den avser dåtid, omfattande en tidpunkt eller ett tidsavsnitt av olika längd, uttrycka Perfektivitet eller Imperfektivitet (Sadalska 1993:135f, 204). Om skeendet är av längre varaktighet avslutas det inte under den tid det varar och vi har att göra med Imperfektivitet, t.ex.:

Sigfrids klocka som far nu höll i handen, tickade så högt i den nya tystnaden ...

Om skeendet är av kortare varaktighet avslutas det under den tid det pågår och vi har att göra med Perfektivitet, t.ex.:

En dålig nyhet fick jag med posten i morse.

Enligt svenska grammatiska handböcker är det inte heller klart vilken aspekt som förbinds med perfektum. Ofta tillskrivs perfektformen perfektiv aspekt (Holm/Nylund 1981:88), t.ex.:

Jag har läst tidningen. (ibid.)

Perfektformen här är dock inte entydig med hänsyn till den aspektuala betydelsen (jfr ovan). Kontexten eller situativa faktorer kan förändra imperfektiv aspekt till perfektiv, t.ex.:

[- Kan du hämta sopskyffeln, Sidner?]

- Den har vi redan packat på flytlasset.

Och han har just åkt till Honolulu?

Har du redan sett den nya amerikanska filmen?

Perfektformen kan liksom preteritum förmedla såväl Perfektivitet som Imperfektivitet (jfr Sadalska 1993:205). Hos verb som är icke-statiska kan den förmedla Perfektivitet och hos verb som är statiska Imperfektivitet, t.ex.:

Vi har hittat mordvapnet.

Lasse har vaknat.

Du har äntligen kommit nu!

Jag har fått en idé!

Barnen har haft en fin eftermiddag och sover nu.

Du har inte brytt dig om mig, sa hon.

Har du någonsin varit i Stockholm?

De regler som leder till en sådan förvirring angående preteritums och perfektums aspektuala betydelse borde så fort som möjligt tas bort och ersättas av sådana som är mera adekvata och som skulle bringa klarhet i denna fråga.

4. AVSLUTANDE ANMÄRKNINGAR

Jag har här presenterat och diskuterat några myter man möter i svenska grammatiska handböcker och läroböcker. Det har inte av platsbrist varit möjligt att ta upp fler. Jag har försökt att bevisa och exemplifiera mina påståenden med ett relativt rikt exempelmaterial. Inget exempel har blivit konstruerat av mig utan alla är hämtade ur autentiska svenska texter.

Genom att peka på några myter, hemmastadda i svenska grammatikor, ville jag göra svensklärarna uppmärksamma på dem och på företeelsen som sådan. Svensklärarna borde ju ha som mål att ställa adekvata grammatiska beskrivningar till förfogande till dem som försöker tillägna sig svenskan. Sådana adekvata beskrivningar kunde vara till en riktig hjälp för språkinlärarna vid språkanvändningen.

Bibliografi:

- Bańczerowski, Jerzy 1998. A General Theory of Flexion. I: Puppel, Stanisław (red.) 1998. *Scripta manent*, 7-65. Poznań, Wydział Neofilologii UAM.
- Bańczerowski, Jerzy / Pogonowski, Jerzy / Zgółka, Tadeusz 1982. Wstęp do językoznawstwa. Poznań, Wydawnictwo Naukowe.
- Beckman, Natanael 1904=1968. Svensk språklära för den högre undervisningen, 9:e upplagan. Stockholm, Bonniers.
- Byrman, Gunilla / Holm, Britta 1997. Svenska utifrån. Schemagrammatik, svenska strukturer och vardagsfraser, 2:a upplagan. Stockholm, Svenska institutet.
- Hammarberg, Björn / Svensson, Bengt 1975. Svenska som främmande språk – en lärbok. Stockholm, Sveriges radios förlag.
- Haugen, Einar 1972. The Inferential Perfect in Scandinavian: a Problem of Contrastive Linguistics. I: *Canadian Journal of Linguistics* 17/2, 132-139.
- Holm, Britta / Nylund, Elizabeth 1981. Deskriptiv svensk grammatik. Stockholm, Skriptor.
- Jespersen, Otto 1914. Tid og tempus. I: Oversigt over det K. Da. Videnskabernes Selskabs forhandlinger 5-6, 367-420. København.
- Jørgensen, Nils / Svensson, Jan 1986. Nusvensk grammatik. Malmö, Liber.
- Kinnander, Bengt 1973. Perfektum i sekundär användning. I: *Nysvenska studier* 53, 127-172.
- Kuryłowicz, Jerzy 1968. O rozwoju kategorii gramaatycznych. Kraków, PWN.
- Landtmanson, S. 1908. Till bruket av perfektum och imperfektum i svenskan. I: *Språk och stil* 8, 252-254.
- Lindberg, Ebba 1976. Beskrivande svensk grammatik. Stockholm, AWE/Gebbers.
- Noreen, Adolf 1904. Vårt språk, bd.5, 607-683. Lund, Gleerups.
- Pettersson, Thore 1976. Tempus. I: Gärding, Eva (utg.) 1976. Kontrastiv fonetik och syntax med svenska i centrum, 143-160. Lund, Liber läromedel.
- Pipping, Rolf 1964. Om innebörden av perfektum i nusvenskan. I: Nutidssvenska. Uppsatser i grammatik, 203-214. Stockholm, Almqvist & Wiksell.
- Platzack, Christer 1976. Satsens och meningens tidsbetydelse. I: Lundastudier i nordisk språkvetskap D 10, 28-51.
- Sadalska, Genowefa 1993. Tidskategorin i svenskan. Kraków, Wydawnictwo UJ.
- Sadalska, Genowefa 1997. Consecutio temporum im Schwedischen. I: Dębski, Antoni (utg.) 1997. Plus ratio quam vis. Festschrift für Aleksander Szulc zum 70. Geburtstag. Kraków, Wydawnictwo UJ.
- Szulc, Aleksander 1979. Gramatyka języka szwedzkiego. System foniczny i morfologiczny. Warszawa, PWN.
- Teleman, Ulf u.å. Tid och tempus. Lund, Institutionen för nordiska språk.
- Thorell, Olof 1973. Svensk grammatik. Stockholm, Esselte studium.
- Thulstrup, Åke 1948. Preteritalt perfekt. I: *Nysvenska studier* 28, 70-101.
- Viberg, Åke / Ballardini, Kerstin / Stjärnlöf, Sune 1986. Svensk grammatik på svenska. Stockholm, Natur och Kultur.
- Viberg, Åke / Ballardini, Kerstin / Stjärnlöf, Sune 1986. Gramatyka szwedzka. Svensk grammatik på polska. Översättning och bearbetning Jacek Kubitsky. Stockholm, Natur och Kultur.
- Vijk-Andersson, Elsie 1981. Ny grammatik. Det svenska språkets struktur. Uppsala, Studieförlaget.
- Wessén, Elias 1968. Vårt svenska språk. Stockholm, Almqvist & Wiksell.